

AM COMEMORAT, în 2 decembrie 2010, 60 de ani de la stingerea din viață a unuia dintre cei mai dăruți muzicieni români, Dinu Lipatti.

Născut într-o familie în care muzica era mereu în prim-plan – ambii părinți având o educație muzicală aleasă –, micul Dinu se bucură de atenția și îndrumarea unor pedagogi ca Mihail Jora și Florica Muzicescu și de încurajările lui George Enescu.

Când ajunge la Paris, e deja un muzician format. Primele sale compoziții sunt apreciate de profesori ca Paul Dukas și, după moartea acestuia, de Nadia Boulanger, iar ca pianist, fiind acceptat în clasa lui Alfred Cortot, acesta va declara că nu mai are ce să-l învețe.

Dezvoltarea sa în mediul muzical parizian e spectaculoasă; fără a fi un „copil-minune“, e clar că o anumită precocitate e decelabilă în cariera sa pianistică, unanim apreciată, dar și în cea de compozitor.

Tipul de compozitor-interpret nu e singular în epocă, e destul doar să-l amintim pe Enescu, care i-a fost mereu un model, dar și pe un Prokofiev sau un Bartók, ca să rămânem doar în zona pianistică.

Climatul componistic din România își pune clar amprenta pe creația sa. E destul să amintim lucrările care poartă pecetea „școlii Jora“, vizibilă în lucrări ca *Șătrarii*, scrisă la 17 ani, sau la Simfonia concertantă pentru două pian. După modelul baletelor lui Jora, în special *La Piață*, Lipatti plonjează în lumea plină de farmec a folclorului românesc (inclusiv cel lăutăresc), ce se va regăsi, fie și parțial, în multe dintre paginile sale. Această orientare estetică nu e singulară în epocă, ea poate fi întrezărită și la colegi de generație ca Rogalski sau Filip Lazăr, acesta fiind mai apropiat curentelor de avangardă al grupului Triton de la Paris.

În paralel, Lipatti e atras și de zona neoclasică, vezi Concertino în stil clasic, dar și de politonalismele și poliritmiile lui Stravinski, care-l cunoaște și apreciază.

Sigur că, trăind într-un climat muzical în care e cunoscut de Honegger, Hindemith sau Britten, Lipatti poate avea un orizont estetic superior, toate aceste convergențe nealterându-i însă o funciară trăsătură autohtonă.

Muzician de amplă cultură, el trăiește și în climatul marii poezii franceze. Liedurile

DINU LIPATTI – compozitorul

Cornel Țăranu

sale pe versuri de Verlaine, Rimbaud, Eluard sau Valéry sunt dovada unui gust literar elevat.

Pe lângă marile sale reușite ca interpret al unor autori de la Bach la Ravel, Lipatti a fost și un constant tălmăcitor al lui Enescu și Bartók. Avem, din fericire, câteva înregistrări-etalon cu George Enescu (Sonata a III-a etc.), dar și Concertul nr. III de Béla Bartók, într-o înregistrare-document.

Colaborarea sa cu viitoarea sa soție Madeleine Cantacuzino a impulsionat câteva lucrări semnificative, scrise pentru două pian, printre care amintim Simfonia concertantă sau cele Trei dansuri pentru două pian. Alte lucrări semnificative, ca Fantezia pentru pian sau Aubade pentru Cvartet de suflători, vădesc o certă maturizare a

Din păcate, nu cunoaștem situația acestor manuscrise și în ce stadii de elaborare se află. În eventualitatea recuperării lor, cum s-a întâmplat cu unele manuscrise enesciene, am putea avea noi mărturii ale evoluției sale.

Lipatti a cultivat o prietenie strânsă cu muzicieni de mare valoare. Fiind un apreciat pedagog la Conservatorul din Geneva, a păstrat legături apropiate cu marea pianistă Clara Haskil, căreia îi spunea, cu tandrețe, „Clarinette“. Astăzi o Fundație Lipatti-Haskil păstrează vie moștenirea lor muzicală.

A fost un prieten apropiat al lui Constantin Silvestri. Destinul acestuia, de compozitor-interpret, ar fi arătat probabil altfel, dacă în condițiile șicanării sale permanente pentru „cosmopolitism“ n-ar fi abandonat prematur compoziția.

Lipatti a interpretat cu dăruire și generozitate multe lucrări românești, fiind ambasadorul muzicii noastre în multe centre muzicale europene. Pe lângă colaborările sale cu George Enescu, a interpretat și muzica sa pentru pian, dar și lucrări de Jora, Andricu, Paul Constantinescu, Sabin Drăgoi sau Mihalovici.

În timpul studiilor mele pariziene, am avut ocazia să aud multe aprecieri superlative la adresa lui Lipatti. Pe pianul Nadiei Boulanger cu care am studiat, se afla o poză a sa, alături de cea a lui Stravinski, iar la Ecole Normale, unde a fost elevul lui Cortot, se află un bust al său. Oare n-ar fi firesc să-l avem și la noi?

În România există numeroase semne de prețuire la adresa lui, denumirea unor licee, o casă memorială, un fond de manuscrise și tipărituri sau înregistrări de arhivă, concursuri. A avut loc și un concurs internațional, în anii 1993, '95, '97, desfășurat sub egida UNESCO. Am avut onoarea să fiu președintele juriului la acest ultim concurs, regretând că nu a mai fost continuat.

Recentele manifestări sunt o firească ofrandă adusă unuia dintre cei mai mari muzicieni pe care i-a dat lumii acest popor, care, cum spunea Lucian Blaga, are „un murmur de neam cântăreț“.

• Dinu Lipatti

compozitorului, mai ezitant încă în *Șătrarii* sau în juvenila Sonatină pentru vioară și pian. În schimb, Simfonia concertantă și *Dansurile românești* (acestea fiind dirijate de Ansermet cu orchestra Suisse Romande) ne arată un compozitor matur, pe deplin conturat stilistic, posedând o scriitură stăluțitoare a pianului și a orchestrei.

Academia Română a știut să-l prețuiască, alegându-l ca membru post mortem. Totodată, Biblioteca Academiei posedă câteva manuscrise de mare interes, poate încă nu îndeajuns studiate.

Boala necruțătoare care l-a secerat la doar 33 de ani l-a împiedicat să-și desăvârșească unele proiecte importante, care – suntem siguri – ar fi consolidat și mai mult imaginea compozitorului Lipatti. Printre ele se numără Tocata (1936), o Simfonie (1944) și o Simfonie de cameră (1949).